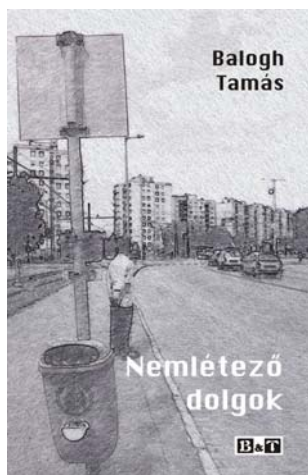

Valami Balogh Tamás

**Bába Kiadó,
Szeged, 2004
176 oldal, 1042 Ft**

„Balogh Tamás 1975-ben született Gyomán. 1994 óta Szegeden él. Első kötete *Egy füzet magánélete* címmel 1993-ban jelent meg az AB OVO Kiadónál. A *Nemlétező dolgok* a második.” – Ezek a sorok Balogh Tamás új könyvének hátoldalán olvashatóak, közvetlenül a szerző fényképe mellett, és nem csupán informatívak: látni fogjuk, hogy a kötetben szereplő prózákhöz is szorosán kapcsolódnak.

Egyelőre azonban időzzünk még egy kicsit a borítónál. Szürke háttér mellett fekete-fehér fotók. Első pillantásra azt mondhatnánk, hogy két fényképről van szó, hiszen a szerző portréján túl a buszmegállót és a lakótelepi panelházakat ábrázoló a hátoldalon, illetve a címoldalon egyaránt szerepel, előbbi helyen kisebb méretben, utóbbin nagyítva. Figyelmesen szemlélve azonban észrevehetjük, hogy bár a helyszín és a fotós pozíciója mind a hátoldali, mind a címoldali kép esetében ugyanaz, a két felvételen más-más járműveket (autók, illetve villamos) láthatunk a lakótelepi panelházsor előterében közlekedni, valamint a címoldali fotón a buszmegállóban – háttal nekünk – egy férfi várakozik. Ha ennek a férfialaknak szintén nagyobb figyelmet szentelünk, észrevehetjük, hogy ugyanolyan ruhát (rövidujjú fehér ing, fekete nadrág) visel, mint a hátoldali portréján a szerző, sőt, bár háttal áll, azért észrevehető, hogy a testalkata és a frizurája is erősen hasonlít. Nagyon valószínűsíthető tehát, hogy a címoldali férfialak Balogh Tamás, akit szemből is szemre vételezhetünk a kötet hátoldalán, amint egy zsúfolt és pedánsan elrendezett könyvespolc előtt üldögél. Balogh Tamás amellet, hogy író, irodalomtörténész is (illetve amellet, hogy irodalomtörténész, író is...), ő találta meg Kosztolányi Dezső *Aranysárkány* című regényének ifjúsági változatát (megjelent a Tiszatáj Kiadó gondozásában 2004-ben), pár hónappal később pedig azzal szerepelt a médiában, hogy Nemes Nagy Ágnes egy kiadatlan kisregényére bukkant (mely azóta szintén napvilágot látott ugyanezen Kiadónál).

A médiaszereplés nem új dolog Balogh Tamás számára – és itt mindjárt ki is derül, miért fordítottunk ilyen különös figyelmet a *Nemlétező dolgok* borítójára, valamint a szerzői portré melletti informatív sorokra. A borító ugyanis erősen sugalmazza, hogy Balogh Tamás új könyve ha nem is százszázalékosan önéletrajzi kötet, azért meglehetősen sok önéletrajzi elemet tartalmaz. Ez a sugalmazás bizonyossággá válik, amennyiben fel-
 ütjük a könyvet mondjuk a 91. oldalon, és beleolvasunk a *Balkéz Kettő* című novellába, amint a főhős (Balkéz Kettő) azt meséli, hogy: „...eszembe jutott, hogy régebben olvastam egy könyvet, Balogh Tibor írta, nem, nem is Tibor, hanem Tamás, és valami pepita borí-

tója volt, meg valami címe, *Egy füzet magánélete* talán, de nem biztos; jó vékony volt. No, én azt elolvastam, és most arra gondoltam, hogy olyat én is tudok írni. Mit olyat, jobbat! Azok amolyan zsengek, utánzások, ráérzések, meg egy csomó önéletrajz... Versengés, fellülmúlni akarás; igen, azt hiszem, ez volt az igazi ok”. Néhány lappal odébb Balkéz Kettő már Balogh Tamásról ír, ekként: „Amikor utoljára találkoztunk, éppen dühös volt. Dühös volt magára és másokra, dühös volt rám is. Elzavart, kiabált, hogy soha többé nem ír egy sort sem. Tizenegy éve elsőkötetesnek lenni? Szégyen. Még csak tizennyolc éves volt, mikor első könyve megjelent”. A továbbiakban Balkéz Kettő elbeszéléséből megtudjuk, hogy az első kötet megjelenésekor, illetve azt követően, egy szerződés aláírásakor, Balogh Tamás joggal reménykedett írói pályafutásának kedvező folytatásában, „...hitte, biztos Kiadója van, aki szereti, bízik benne, gondoskodik róla. Nem kell más Kiadót keresni, csak írni. Még dicsekedett is vele”. A dolgok azonban – meséli Balkéz Kettő – nem úgy alakultak, ahogyan azt Balogh Tamás szeretne volna, a következő kötet csak nem akart összejönni. Balogh Tamás egyre inkább elkeseredett, tudatja velünk Balkéz Kettő, „évekkel ezelőtt még írt egy-két novellát, aztán már csak jegyzetelt. De tavaly ezt is abbahagyta. Minnek erőltetni, ami nem megy”. Kicsivel lejjebb pedig azt mondja Balkéz Kettő: „Balogh egyszer üresen hagyta a gépet. Rám várt, hogy tudjon írni. Egy nap arra gondolhatott, olyan mindegy, hol vár. Bezárta a lakását és lement a sarki buszmegállóba. Ott vár azóta is rám. Mindennap látom, hogy csak ücsörög a padon, és néz fel a buszra. Én őt nézem, tekintetünk minden nap találkozik. De nem vesz észre. Amíg észre nem vesz, addig minden nap ott fog várni engem, a Múzsát, a nemlétező személyt”.

E sorok szerzője is emlékszik arra, amikor 1993-ban többször is fölbukkant a televízióban egy hosszú hajú, vékony dongájú fiú, akinek tizennyolc éves korában *Egy füzet magánélete* címmel prózakötete látott napvilágot. A kötetet a várakozásokkal és a médiaszerepléssel ellentétben hosszú csönd követte. S ha vannak Balogh Tamás író és irodalomtörténész második, *Nemlétező dolgok* című kötetének kulcsmondatai, akkor nagy valószínűséggel a fentiek azok. Balkéz Kettő mondatai egyúttal rávilágítanak a könyvnek az önéletrajzi elemeken túli másik fontos vonására, egyúttal a kötet fő problematikájának lehetséges megoldására is: az alteregók gyártására és szerepeltetésére. Alteregóügyben mesterei is vannak Balognak, elsősorban Kosztolányi Dezső. A kötetet záró, *Átlag regénye* című kispróza főszereplője, Átlag mindenüvé magával viszi az *Esti Kornélt*, és ettől a kötettől akkor sem hajlandó megszabadulni, amikor egy vonatút során a világ legszebb nője a testét kínálja föl érte cserébe. Fontos megjegyezni, hogy Esti Kornél nagy szerepet játszik Balogh Tamás írói életében: folyóiratokban több olyan novellája jelent meg, amelynek Esti Kornél a főszereplője, Balogh ezzel nyilván nem csak a tiszteletét szándékozik kifejezni Kosztolányi iránt, hanem a módszert is igyekszik eltanulni tőle. Nevezetesen az alteregók gyártását és szerepeltetését.

Ilyenből pedig több is fölbukkan a *Nemlétező dolgok* lapjain. Egyikük például Bényei Gáspár, aki a 38. oldalon a következőképpen vall magáról: „1970. június 19-én születtem Hegykaliton, ott végeztem el az általánost, a gimnáziumot a szomszéd városban, majd egy nem sikerült felvételi után az ország déli részébe kerültem a bölcsészkarra. Közben megjelent egy könyvem, tele úgymond »gimnazista« írásokkal, ezt mondják rájuk; lehet is benne valami, mert az voltam, amikor írtam őket. Kaptam is kritikákat rendszeresen, szám szerint hármat: abból egy dicsér, kettő elmarasztal, vagyis hát inkább szapul. Olyanokat

írnak, hogy nem éltem eleget, nem ismerem az életet, csak irodalmi hagyományokból és irodalmi ismereteim (olvasottságom) alapján írok.” Bár Bényei öt évvel idősebb Balognál, nehéz nem észrevenni az ő, illetve Balogh első kötetének története közötti hasonlóságot. Bényei a gimnazista korában megjelent könyve ellenére nem érzi írónak magát, ellenben írónak készül, az ezzel kapcsolatos útkeresései (vergődései) jelenítik meg a kötet (mármint Balogh kötete) fő problematikáját, nevezetesen az írás, az íróként létezés mikéntjét (de ez foglalkoztatja Átlagot és Balkéz Kettőt is). (Bényei Gáspár könyvtárosként is dolgozott, s egy ízben az egyik könyvtári könyvben talált egy, a barátja, Radvánszky Oivér egyik horror-pornó rajzfilm-forgatókönyvéhez rendkívül hasonló írást. „Valami Balogh Tamásnak az ezerkilencszázkilencvenháromban megjelent első kötete volt” – olvashatjuk az 51. oldalon.)

A *Nemlétező dolgok* fő mondanóját remekül szimbolizálja a címlapon és a hátoldalon lévő fotó. A címlapon – mondjuk – Balogh Tamás áll egy buszmegállóban, és vár valamire. Balkéz Kettőtől tudjuk, hogy a Múzsára, a nemlétező személyre várakozik. A hátoldali buszmegálló fotóról ellenben hiányzik Balogh Tamás – úgy tűnik, a Múzsra megérkezett, de sokkal inkább valószínűsíthető, hogy Balogh rájött, miféle Múzsára kell várnia: Balkéz Kettőre, Bényei Gáspárra és Átlagra. Ők, a saját alteregói segítik ugyanis abban, hogy a (talán) korai médiaszereplést és a (talán) korai kötetet követő kudarcélmények után újra-, illetve fölépítse saját „íróságát”, hogy a televízió képernyőn fölbukkanó „valami Balogh Tamásból” ha hosszú vargabetűk után is, de végre tényleg Balogh Tamás, az író legyen. Hogy a düh helyett, ahogy Balkéz Kettőt, úgy őt is a versengés vezérelje: a felülmúlni akarás, ami talán attól nehéz dolog, mert Balognak önmagát kellett felülmúlnia – jobban mondva a régi, évtizedes várakozásokon kellett túllépnie.

Mondhatnánk, hogy a *Nemlétező dolgok* afféle önterápia, és ebben nyilván van is igazság, ám a terápia önmagában még nem irodalom. Az azonban már az, ahogyan Balogh fölépíti a hőseit, mozgatja és szerepelteti őket, ahogyan novellafüzért fűz köréjük, és ahogyan – nagyon fontos! – atmoszférát teremt. Ha el tudnánk tekinteni Balogh Tamás „irodalmi előéletétől” – nem tudunk, hiszen ő maga nem engedi –, ezek a novellahősök akkor is élénének: a helyszínek valóságok, a történetek és a szereplők hitelesek. Pontos, jól megírt és érthető mondatok, ötletes szerkesztés – mi kell még a jó irodalomhoz? Balogh Tamás esetében sok-sok önirónia, amellyel szembe mer és szembe tud nézni az első kötete óta eltelt tizenegy esztendő történéseivel. A *Nemlétező dolgok* prózáiból kiderül, hogy Balogh immáron képes megfelelő távolságtartással és öniróniával szemlélni az egyáltalán nem szokványos pályakezdés és a hozzá kapcsolódó fölfokozott várakozás okozta vélt vagy valós sérelmeket, és ezzel a kötetrel túl tud lépni azokon. Mégpedig olyan módon, hogy az egy kívülálló olvasó számára is tanulságos, érdekfeszítő és – mondjuk így, minden pejoratív értelem nélkül: – szórakoztató lehet.

Benedek Szabolcs